

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

Geliş/Received: 01.01.2022 Kabul/Accepted: 24.01.2022

ÖĞRENMEYE ODAKLANMA SORUNUNUN NEDENLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN ADAYI GÖRÜŞLERİ¹

Nida BAYINDIR²

Özet

Günümüzde teknoloji temelli çok sayıdaki uyaran öğrencilerde odaklanma (konsantrasyon) sorunlarına neden olmaktadır. Toplu yaşam alanları, sürekli duyulan sesler, görüntüler, sosyal medya uzantıları, zevk verici ve bağımlılık geliştirici her türlü yaşantı bir işe ya da konuya odaklanmayı engellemektedir. Araştırma, ilkökul öğrencilerindeki odaklanma sorunlarının nedenlerine ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. 2020-2021 akademik yılı bahar döneminde sınıf eğitimi son sınıfta öğrenim gören 17 öğretmen adayı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ve amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, yine araştırmacı tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, betimlenmiş ve içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adayları ilkökul öğrencilerinde gözlemledikleri derse odaklanma sorunlarının çok farklı nedenlerden kaynaklanabileceği ancak öğretim süreci odaklı düşünüldüğünde dersin/konun öğrencilerin ilgisini çekmemesi veya dersin/konunun ilgilerini çekmeyecek şekilde işlenmesi olarak görmektedirler. Bunun yanında adaylar, pandemi sonrasında yaşanan uyum problemlerinin de derslere odaklanmada olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca, derse odaklanamayan öğrencilerin derse katılmadıkları ve başka şeyler uğraştıklarını belirtmektedirler. Öğrencilerin derse odaklanmaları için öğretim sürecini öğrenci seviyelerine uygun olarak daha dikkat çekici olarak planlanması ve odaklanmayı artırıcı tekniklerin öğretilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Anahtar Sözcükler: Dikkat; odaklanma sorunları; ilkökul öğrencisi; öğretmen adayı

PRESERVICE TEACHERS' VIEWS REGARDING THE CAUSES OF THE PROBLEM OF FOCUSING ON LEARNING

Abstract

Today, many technology-based stimuli cause students to focus (concentration) problems. Collective living spaces, constantly heard sounds, images, social media extensions, all kinds of pleasurable and addictive experiences prevent focusing on a job or subject. The research aimed to identify preservice primary school teachers' views on the causes of primary school students' focusing problems. In the spring term of the 2020-2021 academic year, 17 preservice primary school teachers studying in their senior year constitute the research sample. The research was carried out with the case study design, one of the qualitative research methods, and the criterion sampling technique, one of the purposeful sampling types. The research data were collected, described, and analysed with the content analysis method with a semi-structured interview form developed by the researcher. According to the results of the research, preservice teachers see the courses they observe in primary school

¹ Araştırma, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 06.11.2021 tarih, 2021-18 no'lu sayılı etik kurul iznine sahiptir.

² Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Eskişehir-Türkiye, nida.bayindir@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8329-358X.

students as the fact that many different reasons can cause focusing problems, but when the teaching process is considered, the course/subject does not attract the attention of the students, or the course/subject is taught in a way that does not attract their attention. In addition, they think that post-pandemic adjustment problems have a negative effect on the focus of the courses. They state that students who cannot focus on the course do not attend the course and are busy with other things. They think that for students to focus on the course, the teaching process should be planned more strikingly in accordance with student levels.

Keywords: Concentration; focusing problems; primary school student; preservice teacher

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Kaynakça Gösterimi: Bayındır, N. (2022). Öğrenmeye odaklanma sorununun nedenlerine ilişkin öğretmen adayları görüşleri. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 3(1), 1-9.

1. GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte artan uyaranlar bireylerin çok sayıda etkiyle karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu etkilerin önem derecesi ve sırasına göre verilecek tepkiler ise bireysel alışkanlıklara, aile içi rollere, sorumluluklara, sosyal yaşam ve değerlere göre değişmektedir. Özellikle çocukların artık bağımlılık düzeyinde teknolojik araç ve uygulamalarla etkileştiği ve aşırı uyarılmalarla gerçek dünyadan uzaklaştığı görülmektedir. Öğrencilerin sanal dünyadan veya yararsız içeriklerden uzaklaşıp gerçeklik algısını tekrar oluşturabilmesi için dikkatlerini odaklanması gereken amaçlara yöneltmesi gerekmektedir. Odaklanmış dikkat, bireyin hedef uyarıcı üzerinde uzun süreli yoğunlaşmasıdır. Bu eylem aslında birçok değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerden bazıları motivasyon, duygular, kişisel amaçlar, çevresel etmenler, vb. uyarıcı etkenlerdir. Odaklanmış dikkat, aslında, bir düşüncenin belli bir süre o uyarıcıya çevrilerek diğer uyaranların göz ardı edilmesidir. Odaklanmış dikkat, hem bilincin açık ve anlamaya yönelik olma derecesi hem de zihinsel çabanın duygusal ve zihinsel olaylara yönlendirilmesidir. Odaklanmış dikkat; uyarılma, odaklama, sürdürülme, seçicilik, değişen ve bölünmüş dikkat olarak bileşenlerine ayrılmakta günlük yaşamda sorumluluk alanına giren bir dizi aktivitenin yapılmasını mümkün kılmaktadır. Çünkü dikkat eksikliğinin veya dağınıklığının artık tek nedeni sadece nörolojik sorunlar değil, çoğu zaman, çevreden gelen uyarıcılara odaklanabilme ve dikkati yönlendirme yetisi eksikliğidir. Odaklanabilme yetisi, bilişsel ve duygusal süreçlerin farkındalığı ile (dikkat, akıl yürütme, karar verme, algı, çatışma çözme, ihtiyaç olarak algılama, motivasyon vb.) etkili bir şekilde işlemektedir. Bu açıdan odaklanmış dikkat farkındalık kazandırmaktadır (Bıyıklı, vd, 2020, s. 2; Demirova, 2008, s. 45; Kula ve Sürücü; 2020, s. 393; Kula, 2018, s.12; Özasan ve Bilaç, 2015, s. 2; Özmen ve Demir, 2012, s. 136).

Odaklanmış ve yönlendirilmiş dikkatle kazanılmış farkındalıklar belli bir amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak işler. Belli bir amaç olmaksızın gelen uyaranlar çocuğun aşırı uyarılmasına ve kaygı yaşamasına neden olabilir. Dijital veya fiziksel olarak yoğun uyarıcılara maruz kalan çocuklar asıl amaçlarından sapabilir, dikkatlerini, bağımlılık düzeyinde, tek bir uyarana odaklayarak kendilerini dış dünyadan soyutlayabilir. Bu sorunlar, bazen dil ve motor becerilerinde eksiklik bazen de zihinsel işleyişlerde dikkat dağınıklığı olarak kendini gösterebilir. Dikkat ve odaklanma ile yapılan çalışmalar incelendiğinde dikkati arttırmaya yönelik çalışmaların çok daha fazla olduğu görülmektedir. Çocukların dikkat sürelerinin kısalığı nedeniyle dikkati yönetme, dikkate karşı bilinçlilik, dikkat farkındalığı ve odaklanma daha önemli bir yer almaktadır (Bıyıklı, 2020, s. 5; Çevik ve Kırmızı, 2020; Özmen ve Demir, 2012, s. 36).

Dikkat ve odaklanmanın, daha genel anlamda, kontrollü hali olarak bilenen bilinçli farkındalık (mindfulness) veya nöroplastisenin ise (beynin uyum yeteneği) anksiyete, depresif sorunlar, dikkat eksikliği ve hiperaktivite gibi pek çok psikolojik sorunlara faydası olduğu bilimsel araştırmalarca (Anlar, 2013; Metin ve Aral, 2012; Özocak, vd, 2019; Taştan, 2020; Turhan ve Özbay, 2016; Uzbay, 2004) tespit edilmiştir. Bilişsel farkındalık, dikkatin o anki yaşantılara odaklanmasını ve içsel deneyimin gözlemlenmesini kapsayan bir zihin işleyiştir. Aslında zihnin tamamen canlı ve uyanık olması için bir fırsattır. Farkındalık sayesinde duygular, düşünceler, duyular üzerine odaklanılır ve beyin stresle mücadelede kodlanır.

Bilişsel farkındalık, dikkatin istençli olarak anlık deneyimlere yöneltilmesi ve benliği kaygılardan, endişelerden, korku ve üzüntülerden arındırması işidir. Bu farkındalıkla zihin doğrudan ilgili nesneye yönelecek, şimdiki anın kıymetini bilecek ve duygularımızı anla temas ettirerek fiziksel gerginlik ve psikolojik kaygıları olumlu olarak azaltacaktır. Yoğun uyaranlar karşısında dikkatimizi belli bir uyarana odaklamak zor bir durumdur. Ancak daha

güçlü bir motivasyon kaynağı ile zihnimiz bazı uyarıları işleme alır ve bir kısmını dışarıda bırakır. Bu anlamda odaklanma, bireyin uyarılarla temasını anda tutarak bilincin içeriğinin tamamını algılamasını sağlar. Bu durum maruz kaldığımız uyarılar arasında seçim yapmamıza yardımcı olan odaklanmış bilinç farkındalığı, eylemlerin gerekçesini oluşturmamızı ve hedefimize ulaşmamıza yardımcı olmaktadır. Çoğu öğrenci toplumsal değerlerin, bireysel ve ailevi beklentilerin farkındadır. Ancak modern dünyanın getirmiş olduğu hızlı ve sosyal medya odaklı yaşamdan fazlasıyla zevk alır. Böylelikle duygusal denge, direnç kapasitesi, aile bağları ve öğrenmede ihtiyaç duyduğu her türlü uyarı öğrencinin odaklayabildiği dikkat kapasitesi ve becerisine bağlı olarak değişebilmektedir. Dikkati kullanarak geliştirilen farkındalıklar, bireyin olumsuz durumları avantaja çevirecek bilinçlilik halini vurgulamaktadır (Aktepe ve Tolan, 2020, s. 536; Baysal ve Demirbaş, 2012, s. 13; Coats ve Feldman, 2011, s. 365; Gedik, 2018, s. 622; Özen, 2017, s. 172; Özkan vd, 2018; Yıldırım ve Atilla, 2020, s. 59; Zümbül, 2021, s. 162).

Bu bilinç uyanıklık hali, öğrencilerin dikkat ve odaklanma becerilerini arttırmada ve uyarıları kontrol edebilmesinde olumlu etkiler yaratmaktadır. (Bıyıklı vd, 2020, s. 4). Dikkati toplama ve odaklama becerisi çocukluk yıllarından itibaren gelişerek günümüze kadar gelen bir beceridir. Dikkatini toplayamayan ve sürdürmeyen öğrenciler, akademik olarak başarısız olacak ve bağımlılıklara karşı dirençlerini yitirebileceklerdir. Bu tip öğrenciler zaman zaman öğrenmeleri konusunda neler yapmaları gerektiği konusunda ise kendilerini yetersiz hissedebileceklerdir. Bu yüzden öğrencilerin dikkatini dağıtan şeylerin neler olduğunun bilinmesi, dikkatinin nasıl toplanması gerektiği gibi sorunların tespit edilmesi gerekmektedir. Öğrenci ve öğretmenlerin odaklanma konusundaki farkındalıkları dikkat temelli problemlerle baş etmelerini kolaylaştıracaktır. Araştırma, yoğun uyarılarla dolu bu çağda öğretmen adaylarının öğrenci dikkatlerinin farkına varması, bilinçlerini kontrol yollarını öğrenmesi ve bir amaca odaklanma gücünü sürdürebilme becerileri açısından önemlidir. Ayrıca öğretmen adayı ve öğrencilerin derse odaklanmasına engel olan şeylerin neler olduğu, dikkat toplama sürecine ilişkin farkındalıkları ve odaklanma egzersizlerinin yapılması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir. Odaklanma sorunlarının okulun ilk basamağı olan ilkokullarda belirgin olarak ortaya çıktığı düşünüldüğünde bu durumun erken dönemde tespiti yapılarak akademik yaşantıların disipline edilmesine katkı sağlanabilecektir. Araştırmanın temel amacı, sınıf öğretmeni adaylarının staj boyunca ilkokul öğrencilerinde gözlemledikleri odaklanma sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşleridir. Adayların erken dönemde öğrencilerdeki dikkat ve odaklanma sorunlarına bakış açıları mesleki gelişim açısından büyük önem taşımaktadır. Bu temel amaçtan hareketle şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlkokul öğrencilerinin odaklanma sorunlarının sizce nedeni nedir?
2. Odaklanma sorunlarının davranışsal göstergeleri nelerdir?
3. Odaklanma sorununun çözüm yolları neler olabilir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma tekniklerinden bir durum çalışmasıdır. Durum çalışması, bir durumu meydana getiren ayrıntıları değerlendirmek ve sosyal olguları tekil bir olayın çözümünü araştırarak, tek bir olayı çeşitli olgularla ilişkilendiren, ayrıntılı bilgilerin derinlemesine incelenmesine imkân veren bir yöntemdir (Aytaçlı, 2012). Zamana, mekâna ve kişiye göre özelleşen durumları ifade eder. Nitel durum çalışmaları ilgili durum dışında genelleme yapmaya çalışmazlar.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma, 2020-21 akademik yılı bahar döneminde bir Devlet Üniversitesi Eğitim fakültesi Sınıf eğitiminde öğrenim gören son sınıf 17 öğretmen adayını kapsamaktadır. Araştırma, öğretmen adaylarının staj süresince ilkokul öğrencilerinde gözlemledikleri odaklanma sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu, kolay ulaşılabilirlik yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, daha önceden belirlenmiş bazı önem ölçütlerini karşılayan durumları gözden geçirmeyi amaçlamaktadır. Bu ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada staj yapan son sınıflar örneklem grubuna dahil edilerek staj yapma ölçütü konmuştur. Araştırmanın 17 aday ile sınırlanması, örneklem büyüklüğünden çok sonucu ortaya koyan geçerlik, anlamlılık ve algılamalar nedeniyledir (Büyüköztürk, vd., 2008). Burada amaç, aday öğretmenlerin öğrencilerdeki odaklanma sorunlarının farkına varıp varamadıkları ve nedenlerine ilişkin görüşleridir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Soruların hazırlanmasında ilgili alanyazın taranmış ve uzman görüşleri alınmıştır. İlgili sorular uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Bunun haricinde soruların anlaşılabilirliğinin test edilmesi için iki öğretmen adayının bu konudaki görüşleri alınmış ve konunun anlaşılmasını sağlayacağı düşünülen sorular eklenmiş ve bazı ifadeler düzeltilmiştir. Uygulamadan önce adaylara araştırmanın amacı ve önemi belirtilmiş, gönüllü ve samimi katılım sağlanmıştır. Görüşmeler ortalama 7-15 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın analiz kısmında görüşme formundan elde edilen nitel veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç; birbirine benzeyen verileri belli temalarla bir araya getirerek anlaşılır hale getirmektir. Diğer bir ifadeyle verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve bulguların yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada görüşmeler yüz yüze ve not alma tekniği ile yapılmıştır. Katılımcılara görüşme formundaki sorular sorulmuştur. Katılımcılar A1, A17... şeklinde kodlanarak görüşlerindeki ifadelerinden bir kısmı bulguları destekleyecek şekilde doğrudan alıntılarla verilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile incelenmiş, önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde üzerinde görüş birliğine varılamayan ifadeler tekrar gözden geçirilmiştir. Belirlenen temalara ilişkin görüşler için de farklı bir uzman görüşüne başvurulmuştur.

İçerik analizi sonucunda aday öğretmenlerin görüşlerinin sonucunda oluşturulan temaların kendi aralarında tutarlılıkları kontrol edilerek araştırmada bir bütünlük oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca toplanan verilerin analizinde ve raporlama sürecinde uzmanlar tarafından eleştirel dönütler alınmıştır. Araştırmanın veri analizi sürecinde geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için sorulara verilen cevaplar adayların onayına sunulmuş ve teyit ettirilmiştir. Yine aday yanıtlarından yapılan alıntılarla araştırmanın geçerliği artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın iç geçerliliği, inandırıcılığı ve dış geçerliği için araştırma mevcut benzer araştırmalarla desteklenmiştir.

3. BULGULAR

Aşağıda öğretmen adaylarının ilkökul öğrencilerindeki öğrenmeye odaklanma sorunlarına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

3.1. Öğretmen Adaylarının İlkokul Öğrencilerin Derse Odaklanma Sorununun Nedenine İlişkin Görüşleri

Öğretmen adayları öğrencilerin yaşadıkları odaklanma sorunlarının birçok nedeni olabileceğini, bu nedenlerin en önemlilerinin ders/konunun veya yöntem/tekniklerin ilgilerini çekmediğini ve öğrencilerin pandemi sonrası yüz yüze öğrenmeye uyum sağlayamadıklarını düşünmektedirler. Aşağıda bazı görüşlere doğrudan yer verilmiştir.

A1-Bence en önemli sebep derslerin soyut ve öğrencinin pasif olmasıdır. Ders içeriği çocuğun ilgisini çekse dikkat çekici şeyler sunulsa çocuk derse odaklanmakta zorlanmaz.

A7-Odaklanma sorununda birçok faktör sayabiliriz. En önemlisi teknolojik aletler diyebiliriz. Özellikle küçük çocukların televizyon izleme alışkanlıkları, ebeveynlerin bilinçsizce çocukların eline verdiği tablet ve telefonlar. Artık her 5 çocuktan birinde dikkat eksikliği tanısı koyuluyor diye bir araştırma da okumuştum.

A3-Konuya olan ilgisizliği, hazır bulunuşluğunun olmaması veya konuyu anlayamaması

A11-Ders konusunun ve öğretim yöntemlerinin çocuğun ilgisini çekmemesi olabilir..

A15-Pandemi ile evde kalan öğrencilerin uzaktan eğitim sonrası öğrenme ortamına tekrar uyum sağlayamaması olduğunu düşünüyorum.

A17-Teknoloji bağımlılığı nedeniyle derslerin sıkıcı gelmesidir. Çünkü evde kaldıkları müddetçe çok fazla bilgisayar ve telefonla etkileştiler. Video seyrettiler, oyun oynadılar.

Öğretmen adaylarının ilkökul öğrencilerin derslerde dikkatlerinin çabuk dağılması ve konuya yeterince odaklanamadıklarını tespit ettikleri görülmektedir. Bu sorunun nedenini ise; öğrencilerin derse odaklanmalarını sağlayacak uyarıların yetersizliği, dersinin ilgi çekiciliği ve pandemi sonrası uyum sorunları olarak değerlendirmektedirler. Sınıfta pek çok uyarıcı ve değişken vardır. Öğrencinin konuya odaklanması için yoğunlaştırılmış dikkate ihtiyaç duyulmaktadır. Yoğunlaştırılmış dikkat birden fazla uyarıcıdan istenilene odaklanabilme yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Dikkat ve odaklanma, düşünce ve duyguları bir şey üzerinde toplama işidir. Uyanıklık durumudur. Öğrencilerin dikkat kapasiteleri dikkat ve odaklanma becerilerini

geliştirmelerine bağlı olarak değişebilmektedir. Dikkatin süresinin artması öğrencinin yaşının artması ile göreceli olarak artmaktadır. Nörolojik unsurlar, hazır bulunuşluklar, iç ve dış uyaranlar, motivasyon, endişeler, ödül ve ceza, psikolojik, sosyolojik sorunlar vb. dikkatin odaklanmasını etkileyen unsurlardır (Özcan, 2018).

3.2. Öğretmen Adaylarının Derse Odaklanamayan Öğrencilerde Gözledikleri Davranışlara İlişkin Görüşleri

Adaylar, odaklanma sorunu yaşayan öğrencilerin genellikle ders dışı bir şeylerle uğraştıklarını, derse katılmadıklarını ve istenmeyen davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Aşağıda bazı görüşlere doğrudan yer verilmiştir.

A2-Genellikle başka bir şeylerle uğraşıyorlar veya yerinde duramıyorlar

A5- Etkinliğe katılmak istememe, dersi dinlememe, arkadaşıyla konuşma, sürekli lavaboya gitmek isteme, çöpe gitme vb.

A9- Sürekli ders dışı konularla ilgilenme, derste uyuklama, anlama problemleri, arkadaşlarına sataşma, anlamadığı için hırçın davranışlar gözliyorum.

A11-Okul ve sınıf kurallarına uymama, isteksizlik, dikkatini toplamada zorluk ve dersi takip etmek istemediklerini görüyorum

A16-Dersten kendilerini soyutluyorlar. İlkokul çocuğu olduğu için dinlemedikleri çok açık görülebiliyor. Dikkatleri çok çabuk dağılıyor. Bahanelerle sınıftan çıkmak istiyorlar.

Öğretmen adaylarının öğrencilerdeki dikkat dağınıklığını ve konuya odaklanma sorunlarını gözlemleyebildikleri görülmektedir. Öğrencilerin başka konularla ilgilenmeleri, derslere katılmamaları, sorulara cevap verememeleri, disiplin sorunları yaratmaları aslında derse ve öğrenmeye yeterince odaklanamadıklarını, diğer uyaranlarla ilgilendiklerini göstermektedir. Hiçbir öğrenci diğeriyle aynı özelliklere sahip değildir. Tepkileri de bu özelliklerinden dolayı farklıdır. Öğrencilerin öğrenme öğretme sürecinden en üst düzeyde yararlanmasının yolu onların gereksinimlerine uygun öğretim yaşantıları oluşturmak ve öğretimi olabildiğince çeşitlendirmektir. Yani içerik, süreç ve ürün döngüsü boyutlarını içeren bir kontrol mekanizmasının işletilmesi gerekmektedir. Ancak, öğrencilerin verdiği tepkileri ve nedenlerini de iyi çözümlenmek gerekmektedir. Öğrencinin dikkati; içeriği anlamaması, ilgi çekici bulmaması, aktarım sorunları, iletişim problemleri vb. değişkenlerden hangisi veya hangilerince etkilenip dağılıyor ise iyi tespit edilmesi gerekmektedir.

3.3. Öğretmen Adaylarının Öğrencilerin Odaklanma Sorununu Çözme Yollarına İlişkin Görüşleri

Adaylar, öğrencilerin derse odaklanması için ders/konunun dikkat çekici hale getirilmesi gerektiğini, derse katılımlarının artırılmasını, dikkatlerini dağıtan şeylerin tespit edilip, kontrol edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Aşağıda bazı görüşlere doğrudan yer verilmiştir.

A6-Odaklanamama sorununun nedenini tespit etmek gerekir.

A17-Öğrencilerin katılımını sağlarız. Dikkat eksikliği olanları rehberlik servisine yönlendiririm.

A15-Çok uyaranlı bir ders planlarım.

A8-Öğrenci seviyesine uygun öğretim yöntem ve teknik kullanırım

A1-Öğrenci isteğine göre farklı etkinlikler yapma

A4-İlgi çekici bir ders içeriği hazırlarım.

Adayların, öğrencilerin derse odaklanmasını sağlamak için öğretim hizmetinin niteliğini sorguladıkları görülmektedir. Renkli ders planları yapma, destekleyici etkinlikler geliştirme, ilginç bir içerik hazırlama gibi yolları önermektedirler. Ancak öğrencilerin dikkat seviyeleri ve sürelerini uzatmaya dönük veya odaklanma becerilerini geliştirmeye ilişkin herhangi bir çözüm önermedikleri görülmektedir. Öğrencilerin dikkat ve odaklanma becerilerini geliştirmeleri öğretim hizmeti niteliğinden daha kalıcı ve kontrol edilebilir bir çözüm olarak algılanabilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmen adaylarının ilkökul öğrencilerinin derse odaklanma nedenlerine ilişkin görüşleri, odaklanma problemlerinin çok farklı nedenlerden olabileceği ancak öğretim sürecinin ve pandemi sonrası uyum problemlerinin bunda büyük etkisi olduğu yönündedir. Öğretimden kaynaklanan odaklanma sorunları;

öğrencilerin konuya ilgi duymaması, uygulanan yöntem ve tekniklerin, materyallerin dikkatlerini çekmemesi, eksik hazır bulunuşlukları, derse katılmamak istememelerine neden olmaktadır. Karaduman'ın (2004) araştırmasına göre, derse odaklanmak için öğrenmeyi bozucu etkilerin filtrelenmesi ve işe yarayan bilgilere seçici dikkat mekanizması ile odaklanılması gerekmektedir. Özmen ve Demir'in (2012) aktardığına göre, Wagner (1991) öğrencilerin konuyu anlayamama nedeninin dikkatlerinin dağılmasını hızlandıran bir faktör olarak görmektedir. Yani dikkat dağınıklığında yaşanan en önemli sorun konuyu anlayamama nedeniyle ilginin başka uyarıcılara yönlendirilmesidir. Demir'e (2009), göre dikkat ve odaklanma süreçleri planlıdır ve bilinçli etkinlikleri gerektirir. Yani öğrencilerin dağılan dikkatlerini tekrar toplamaları için odaklanmaya ihtiyaçları vardır. Bunun için odaklanma stratejilerinin bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Öğretmen adaylarının derse/konuya odaklanamayan öğrencilerde gözledikleri davranışların başında ders dışı bir şeylerle uğraşmaları, derse katılmamaları ve istenmeyen davranışlar sergilemeleri gelmektedir. Selçuk'a (2001) göre, öğrencinin öğrenme dönütleri açısından derse aktif olarak katılması gerekmektedir. Eğer öğrenci derse katılmıyorsa ders dışı konularla ilgilenmeye başlamaktadır. Yine Yavuz vd,'nin (2016) araştırmasına göre öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu üstlenip öğrenmeye etkin olarak katılması gerekmektedir. Etkin katılım derse odaklanmanın ön koşuludur. Eryılmaz ve Dereli'ye (2011) göre derse katılım bazı öğrenciler için zor ve sıkıcı, bazıları için ise keyifli olmaktadır. Akçadağ'a (2006) göre öğrenci kendisini öğrenmeye odaklayamıyorsa sınıfta uygun olmayan davranışların görülme sıklığı artabilmektedir. Sever'e (2014) göre öğretmenin derse katılımı yüksek tutması ve öğrencilerine katılım desteği vermesi odaklanma üzerinde etkili olmaktadır.

Öğretmen adaylarının derse odaklanma sorununa ilişkin önerdikleri çözüm yollarının başında sorunun neden oluştuğunu tespit etmek, derse katılımı arttırmak için öğretim sürecini gözden geçirmek gelmektedir. Dikkat ve ilgi çekici ders planları yapmak, çeşitli etkinliklere yer vermek, konuyu öğrenciler için anlaşılır bir hale getirmek vb. öğretim sürecini daha anlamlı ve takip edilir düzenlemeler önermektedirler. Bayram ve Mutlu'nun (2012) araştırmasına göre öğretmenler düşük düzey bilişsel kapasiteye sahip öğrencilere odaklanmış dikkat materyallerinin daha çok sunulması gerektiğini önermiştir. Atıcı (2001) öğrencilerin dikkatini çeken stratejiler kullanan öğretmenlerin öğretimsel olarak daha yüksek bir yeterliğe sahip olduğunu tespit etmiştir. Öğrencilerin farklı değişkenleri kullanarak derse katılımını sağlamak ve motivasyonlarını canlı tutmak öğretmenin sınıfta sürdürdüğü etkinliklerle mümkündür (Ceylan, 2003). Erdem'e (2012) göre odaklanmayı sağlayan öğretimsel etmenler, öğrenci ilgilerini anlama, konunun kullanılabilirliğini açıklama, başarı beklentisi geliştirme, dersi ilginç hale getirmek, öğrenme isteğini canlı tutma, ödül kullanma ve destekleyici bir ortam yaratma olarak belirlenmiştir.

Sınıftaki öğrenme güçlükleri ve davranış sorunlarının temel başlangıcı derse/konuya karşı yaşanan odaklanma sorunlarıdır. Dersle ilgili gerekli akademik uyarılma gerçekleşmediğinde, öğrenci öğrenme isteği hissetmediğinde gerekli olan odaklanma davranışını göstermeyecektir. Araştırma, öğrencinin öğretimsel odaklanma davranışlarının nedenleri ve çözümleri açısından farkındalık geliştirilmesiyle öğretimsel odaklanmaya farklı bir boyut getirmektedir. Derse katılımı, odaklanma (yoğunlaşmış dikkat) davranışlarını canlı tutan öğrenciler veya öğretmenler daha başarılı olacaklardır.

Araştırma bulguları kapsamında, öğretmen adaylarına öğrencilerin niçin derslere odaklanmaları gerektiği öğrenme öğretme süreçleri açısından çok iyi anlatılması, odaklanma sorunlarının içsel ve dışsal nedenlerinin tartışılması, odaklanma sorunu yaşayan öğrencilere karşı yapılması gerekenlere ilişkin örneklendirmelerin yapılması önerilmektedir. Daha uzun vadede ise, adaylara yönelik dikkat çekme, dikkati yoğunlaştırma, sürdürme, ve dikkat geliştirme ile ilgili öğretim programlarının hazırlanması, dikkatin farklı türlerini ve bu türlerin öğrenme üzerindeki etkisinin gösterildiği dikkat geliştirme becerilerine yönelik uygulamaların yapılması, odaklanmayı sağlayıcı tekniklerin öğretilmesi, odaklanmayı sağlayıcı sınıf ortamı düzenlemeleri ile ilgili bilimsel araştırmalardan haberdar edilmeleri, dikkat ve odaklanma problemi yaşayan öğrencilerin durumlarının takibinin nasıl yapılacağına öğretimi, öğrenci merkezli odaklanmayı sağlayıcı etkinliklerin, egzersizlerin, oyunların, sportif ve sanatsal faaliyetlere örnekler verilmesi, sosyal medyada dikkat geliştirme etkinliklerinden haberdar edilmesi, sınıfta dikkati çekmek ve odaklamak için dikkat çekme ve odaklanma stratejilerine yönelik (altını çizme, yüksek sesle vurgulama, not alma, özet çıkarma, renkli kalemler kullanma, görsellerle destekleme vb) eğitimler düzenlenmesi önerilmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Akçadağ, T. (2006). *Sorun davranışların yönetimi ve etkili sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aktepe, İ., & Tolan, Ö. (2020). Bilinçli farkındalık: Güncel bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 12(4), 534-561. doi: 10.18863/pgy.692250
- Anlar, B. (2013). Beyinde plastisite ve bozuklukları. *Türkiye Klinikleri Journal Of Pediatrical Sciences*, 9(4), 129-137.
- Atıcı, M. (2001). Yüksek ve düşük yetkinlik düzeyine sahip öğretmenlerin sınıf yönetimi stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 28, 483-499.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Bayram, S., & Mutlu Bayraktar, D. (2012). Using eye tracking to study on attention and recall in multimedia learning environments: The effects of design in learning. *World Journal on Educational Technology*, 4(2), 81-98.
- Baysal, N. Z., & Demirbaş, B. (2012). Sınıf öğretmenliği adaylarının bilinçli farkındalıkları ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 12-20.
- Bıyıklı, C., Işık, R. P., & Doğan, D. (2020). Bilinçli farkındalık ve dikkat eğitiminin öğrencilerin dikkat gelişimlerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 1-35. doi: 10.19171/uefad.458450
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Ceylan, M. (2003). *İki öğretmenin sınıf içinde motivasyon değişkenlerini dikkate alma davranışlarının betimlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Coats, J., E., & Feldman, S., R. (2011). Zihniniz bedeninizi iyileştirebilir mi? N. E. Korkmaz (Çev.). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 52(2), 353-367. doi: 10.1501/Ilhfak_0000001093
- Çevik, O., & Kırmızı, C. (2020). Z Kuşağında bilinçli farkındalığın öznel mutluluğa etkisi: öz şefkatin aracı rolü. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(20), 183-202. doi: 10.29029/busbed.738994
- Demir, Y. M. (2009). Bilişsel bilgi işlem teorisi. M. Şahin (Ed.), *Öğrenme teorileri* (ss. 130-182). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Demirova, G. (2008). *Piyano eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin dikkat toplama yetisine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, A. R. (2012). Etkili sınıf yönetimi. H. Kıran ve M. Çelik (Ed.), *Sınıfta güdüleme* (ss. 203-230), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eryılmaz, A., & Dereli, E. (2011). Derse katılmama durumundaki zaman yönelimi ölçeğinin psikometrik özellikleri. *İlköğretim Online*, 10(3), 1178-1190.
- Gedik, G. (2018). Bilinçli farkındalık ve kendini kabul. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(71), 615-626. doi: 10.16992/ASOS.13691
- Karaduman, D. (2004). *Dikkat toplama eğitimi programının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin dikkat toplama düzeyi, benlik algısı ve başarı düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kula, E. (2018). *Dikkat becerisi geliştirmeye dayalı programın dikkat eksikliği olan ilkokul öğrencileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kula, E., & Sürücü, A. (2020). Dikkat becerisi geliştirmeye dayalı programın dikkat eksikliği olan ilkokul öğrencileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 28(1), 389-405. doi: 10.24106/kefdergi.3622

- Metin, Ş., & Aral, N. (2012). Motor beceriden bağımsız görsel algı testi-3: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 57-72.
- Özaslan, U. T., & Bilaç, Ö. (2015). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 1(1), 1-5. doi: 10.34087/cbusbed.823404
- Özcan, M. (2018). *İlkokul öğrencilerinin dikkat durumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yakınoğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Özen, Y. (2017). Farkında mıyız? Bilişsel farkındalık ve psikolojik iyi oluşun içelleşmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(7), 167-189. doi: 10.18020/kesit.1124
- Özkan, O., Karatas, H., & Ergin, A. (2018). İlkokul öğrencilerinin Bilinçli Farkındalık Temelli öz-Yeterlik Düzeylerinin incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(26), 503-525. doi: 10.29329/mjer.2018.172.25
- Özmen, K., S., & Demir, Ö. (2012). İlköğretim öğrencilerinin dikkat toplama sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ç.U. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 135-154.
- Özocak, O., Başçıl, G., S., & Gölgeli, A. (2019). Egzersiz ve nöroplastisite. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 31-38. doi: 10.33631/duzcesbed.446500
- Selçuk, Z. (2001). *Dikkat eksikliği ve hiperaktif çocuklar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sever, M. (2014). Derse katılım envanterinin Türk kültürüne uyarlanması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 171-182. doi: 10.15390/EB.2014.3627
- Taştan, S. N. (2020). Nöroplastisite'nin etkileri üzerine bir eğitim programı ve yeni bir teknik önerisi: Süpürme tekniği. *ODÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 228-251.
- Turhan, B., & Özbay Y. (2016). Erken çocukluk eğitimi ve nöroplastisite. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 58-68. <http://ijeces.hku.edu.tr/tr/pub/issue/22946/355300> adresinden erişilmiştir.
- Uzday, T. (2004). Anksiyete ve depresyonun nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4(3), 1-11.
- Wagner, I. (1991). Möglichkeiten der Förderung. In H., Barchmann, W., Kinze & N. Roth (Eds.), *Aufmerksamkeit und konzentration im kindesalter: Interdisziplinäre aspekt* (pp. 184-197). Berlin: Verlag Gesundheit.
- Yavuz, M., Gülmez, D., & Özkaral, T. (2016). Fen lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile ilgili deneyimlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1655-1672.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (5. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G., & Atilla, G. (2020). Öz yeterliğin bilinçli farkındalık ve benlik saygısına etkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 59-84. doi: 10.17494/ogusbd.763397
- Zümbül, S. (2021). Bilinçli farkındalık temelli bilişsel terapi: Bir inceleme çalışması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 155-194.

6. EXTENDED ABSTRACT

Today, many technology-based stimuli cause students to focus (concentration) problems. Collective living spaces, constantly heard sounds, images, social media extensions, all kinds of pleasurable and addictive experiences prevent focusing on a job or subject. Focusing is mental, social and spiritual process.

Students need to stay away from the real world or useless content. Focused attention is the prolonged concentration of the individual on the main aim. This action depends on many variables. Some of these variables are motivation, emotions, personal goals, environmental factors, etc. are stimulating factors. Focused attention is actually turning a thought into that stimulus for a period of time and secondary stimuli. Focused attention is both the degree to which consciousness is clear and understanding, and the directing of mental effort to emotional and mental events. Focused attention;It is divided into components as arousal, focusing, maintenance, selectivity,

alternating and divided attention, and makes it possible to perform a series of activities that fall under its responsibility in daily life. Because the only reason for attention deficit or distraction is not only neurological problems, but often the lack of ability to focus and direct attention to stimuli coming from the environment. The ability to focus works effectively with the awareness of cognitive and emotional processes (attention, reasoning, decision making, perception, conflict resolution, perception as a need, motivation, etc.).

When studies with attention and focus are examined, it is seen that there are many more studies aimed at increasing attention. The ability to concentrate and focus attention is a skill that has developed since childhood and has come down to the present day. The main start of learning difficulties and behavioral problems in the classroom is the problems of focusing on the lesson/subject. When the necessary academic stimulation about the lesson is not realized, the student will not show the necessary focusing behavior when he does not feel the desire to learn. The research brings a different dimension to instructional focus by raising awareness in terms of the causes and solutions of the student's instructional focusing behaviors. Students or teachers who keep focus (concentrated attention) behaviors alive with class participation will be more successful.

Students who are unable to concentrate and maintain their attention will fail academically and may lose their resistance to addictions. From time to time, such students may feel inadequate about what they need to do to learn. That is why it is necessary to know what distracts students, to identify problems such as how their attention should be collected. Awareness of students and teachers about focus will make it easier for them to cope with attention-based problems. Research is important for teacher candidates in this period of intense stimuli to become aware of student attention, to learn ways to control their consciousness and to maintain the power to focus on a goal in terms of their ability to realize their attention. It is also considered that what prevents the prospective teacher and students from focusing on the lesson is important for their awareness of the attention-gathering process and for performing focus exercises. Considering that focusing problems occur significantly in primary schools, which are the first step of the school, it will be possible to determine this situation in the early period and contribute to the discipline of academic life.

The research aimed to identify preservice primary school teachers' views on the causes of primary school students' focusing problems. In the spring term of the 2020-2021 academic year, 17 preservice primary school teachers studying in their senior year constitute the research sample. The research was carried out with the case study design, one of the qualitative research methods, and the criterion sampling technique, one of the purposeful sampling types. The research data were collected, described, and analysed with the content analysis method with a semi-structured interview form developed by the researcher. According to the results of the research, preservice teachers see the courses they observe in primary school students as the fact that many different reasons can cause focusing problems, but when the teaching process is considered, the course/subject does not attract the attention of the students, or the course/subject is taught in a way that does not attract their attention. In addition, they think that post-pandemic adjustment problems have a negative effect on the focus of the courses. They state that students who cannot focus on the course do not attend the course and are busy with other things. They think that for students to focus on the course, the teaching process should be planned more strikingly in accordance with student levels.